

Konkurs a bezdůvodné obohacení

Je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV. Nevyužije-li správce konkursní podstaty svého oprávnění žádat vlastníka věci sepsané do konkursní podstaty o její předání, nelze dovozovat, že by vlastník věci ztratil oprávnění ji užívat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 4268/2010, ze dne 27.4.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Ing. S. F., jako správkyně konkursní podstaty úpadce Z.J. a. s. „v likvidaci“, zastoupené Mgr. T.P., advokátem, se sídlem v B., proti žalovanému ZPS P. a. s., se sídlem v R., zastoupenému JUDr. I. Z., advokátem, se sídlem ve V.M., o určení pravosti pohledávky, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 37 Cm 7/2006, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. prosince 2009, č. j. 10 Cmo 30/2009-223, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. prosince 2009, č. j. 10 Cmo 30/2009-223, se v části měnícího výroku, jíž byla zamítnuta žaloba o určení pravosti pohledávky ve výši 5,416.851,50 Kč, jakož i v závislých výrociích o nákladech řízení, zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 5. června 2009, č. j. 37 Cm 7/2006-178, určil, že pohledávka „žalobkyně“ za žalovaným ve výši 8,669.683,33 Kč přihlášená do vyrovnání žalovaného je pravá (výrok I.), rozhodl o nákladech řízení mezi účastníky (výrok II.) a o přenosu poplatkové povinnosti (výrok III.). Rozhodl tak poté, co jeho předchozí rozsudek ze dne 18. července 2007, č. j. 37 Cm 7/2006-77, zrušil Vrchní soud v Olomouci k odvolání žalobkyně usnesením ze dne 23. července 2008, č. j. 9 Cmo 76/2008-122, v zamítavém výroku II. (o pohledávce ve výši 8,669.683,33 Kč) a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Výrok I. rozsudku soudu prvního stupně ze dne 18. července 2007 (o uložení povinnosti žalovanému zaplatit žalobkyni částku 1,529.627,67 Kč) nabyl právní moci dne 17. října 2007.

Soud při posuzování důvodnosti pohledávky ve výši 8.669.683,33 Kč vyšel zejména z toho, že:

- 1/ Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 7. května 2001 prohlásil konkurs na majetek společnosti Z. J. a. s. „v likvidaci“ (dále jen „úpadce“) a správkyní konkursní podstaty ustavil žalobkyni.
- 2/ Žalobkyně zapsala do konkursní podstaty úpadce nemovitosti ve vlastnictví žalovaného, a to budovu - výrobní halu na stavební parcele č. 4282 a stavební parcelu č. 4282 v katastrálním území a obci V. (dále jen „výrobní hala“).
- 3/ Žalovaný se domáhal vyloučení výrobní haly z konkursní podstaty úpadce, avšak s podanou žalobou neuspěl; vylučovací spor byl pravomocně ukončen dne 16. července 2004.
- 4/ Žalobkyně přihlásila do vyrovnacího řízení vedeného u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 39 Kv 1/2005 ve věci žalovaného jako dlužníka dne 11. července 2005 pohledávky v celkové výši 10,303.973,40 Kč, z čehož 2,905.808,- Kč činila pohledávka na vydání bezdůvodného obohacení ve formě žalovaným neoprávněně přijatého nájemného od společnosti ZV - L. Vsetín, a. s. za užívání

výrobní haly za období od 3. září 2001 do 30. června 2004, 145.392,- Kč činila pohledávka na vydání bezdůvodného obohacení ve formě neoprávněně přijatého nájemného od společnosti ZPS - S., a. s. za užívání výrobní haly za období od prosince 2003 do července 2004, 104.662,40 Kč činila pohledávka za neuhrazené nájemné a 7,148.111,- Kč pohledávka na náhradu škody ve formě ušlého zisku, vzniklá podle žalobkyně tím, že jí žalovaný protiprávně nevydal výrobní halu, pročež žalobkyni nevznikl výnos z nemovitostí.

5/ Ve vyrovnacím řízení byla zjištěna pouze pohledávka ve výši 104.662,40 Kč, zbylé pohledávky vyrovnací správce i žalovaný (jako dlužník) popřeli co do důvodu a žalobkyně podala ve stanovené lhůtě žalobu na určení jejich pravosti.

6/ Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 28. června 2006, č. j. 39 Kv 1/2005-363, žalovanému potvrdil vyrovnání, dle kterého měl uhradit věřitelům, jejichž pohledávky nemají přednostní právo, 30 % jejich pohledávek. Na zajištění úhrady popřené pohledávky žalobkyně žalovaný složil do úschovy u vyrovnacího soudu 3,059.793,30 Kč.

Na tomto základě pak soud - vycházející z ustanovení § 18 odst. 3 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“) a § 451 odst. 2 a § 107 odst. 1 a 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) - dospěl k závěru, že zahrnutím výrobní haly do konkursní podstaty úpadce vzniklo žalobkyni oprávnění nakládat s těmito nemovitostmi a užívat z nich plody a výnosy (v podobě nájemného) namísto žalovaného. Jestliže žalovaný nevydal výrobní halu a dál přijímal nájemné z pronájmu nebytových prostor, které se v ní nacházely, pak se tím bezdůvodně obohatil přijetím plnění bez právního důvodu ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. (uvedl soud). V jednání žalovaného, který se vyhýbal vydání výrobní haly žalobkyni, spatřoval soud úmysl získat majetkový prospěch užíváním nemovitostí a jejich výnosů bez právního důvodu. Pro posouzení námitky promlčení vznesené žalovaným proto aplikoval desetiletou promlčecí dobu dle § 107 odst. 2 obč. zák.

Za oprávněnou měl soud i pohledávku žalobkyně ve výši 7,148.111,- Kč, představující bezdůvodné obohacení žalovaného, vzniklé tím, že bez právního důvodu užíval nemovitosti, které měl vydat žalobkyni. Přiznání pohledávky nebránila její nesprávná kvalifikace v přihlášce do vyrovnacího řízení, neboť pro uplatnění pohledávky je podstatné vylíčení veškerých skutečností nutných pro posouzení její existence; právní posouzení je pak věcí soudu. K výši získaného bezdůvodného obohacení soud žádné dokazování neprováděl, což odůvodnil odkazem na „R 76/2002“; jde o rozsudek Nejvyššího soudu z 24. května 2001, sp. zn. 32 Cdo 1726/98, uveřejněný pod číslem 76/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 76/2002“), který je - stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu citovaná níže - veřejnosti přístupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu. Podle R 76/2002 popření pravosti pohledávky umožňuje soudu ve sporu o určení pravosti pohledávky zkoumat pouze základ nároku, nikoli již jeho výši nebo pořadí; v projednávané věci byla pohledávka popřena jen co do důvodu, nikoli však co do výše, uzavřel soud.

K odvolání žalované Vrchní soud v Olomouci v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil pravost pohledávky „žalobkyně“ za žalovaným v částce 3,252.831,83 Kč a ve zbývající části, tj. ohledně určení pravosti pohledávky v částce 5,416.851,50 Kč, žalobu zamítl (první výrok). Dále rozhodl o nákladech řízení (druhý a čtvrtý výrok) a zrušil výrok III. rozsudku prvního stupně a v tomto rozsahu věc vrátil k dalšímu řízení (třetí výrok).

Odvolací soud - vycházející z téhož skutkového rámce jako soud prvního stupně - odůvodnil částečné zamítnutí žaloby tím, že žalobkyně měla vědomost o skutečnostech rozhodujících pro běh subjektivní dvouleté promlčecí doby dle § 107 odst. 2 obč. zák. (o tom, že dochází k bezdůvodnému obohacení a kdo jej získává) již v době soupisu nemovitostí do konkursní podstaty. Potud poukázal na samotná skutková tvrzení žalobkyně učiněná v řízení před soudem prvního stupně (zejména u jednání dne 17. ledna 2007, při němž uvedla, že v rámci soupisu prováděla v září 2001 prohlídku nemovitostí a identifikaci osoby, která užívá nemovitost, řešila logickou úvahou, že jde o žalovaného jako vlastníka nemovitostí). S ohledem na datum přihlášení pohledávky žalobkyní do vyrovnacího řízení (dne 11.

července 2005) odvolací soud uzavřel, že nárok žalobkyně je částečně (co do částky 5,416.851,50 Kč) promlčen. Naopak není promlčena část pohledávky z titulu nároku na vydání bezdůvodného obohacení za užívání sepsaných nemovitostí za dobu od 11. července 2003 do 31. května 2004 (co do částky 1,737.259,50 Kč).

Proti měnícímu zamítavému výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jež má za přípustné dle § 237 odst. 1 písm. a/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Dovolatelka uplatňuje dovolací důvody uvedené v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ a odst. 3 o. s. ř., jejichž prostřednictvím lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatelka především nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že již v době soupisu výrobní haly do konkursní podstaty (dne 3. září 2001) měla vědomost o skutečnostech rozhodujících pro běh subjektivní dvouleté promlčecí doby. Samotné vlastnictví nemovitostí osvědčené v katastru nemovitostí podle dovolatelky a priori neznamena, že vlastníku této nemovitosti toto vlastnické právo přináší další užitky, když obdobně jednoznačný závěr nelze činit z pouhé povědomosti o tom, že je nemovitost někým užívána. A pouze tyto dvě nekonkrétní informace měla žalovaná v době zápisu výrobní haly do konkursní podstaty. Zdůraznila, že povinnost vydat bezdůvodného obohacení se primárně neváže jen ke znalosti jeho subjektu, tj. toho kdo se obohacuje, ale i ke znalosti jeho předmětu, tj. toho co bylo opravdu (in natura) získáno. Těmito informacemi žalobkyně nedisponovala jak v okamžiku zápisu výrobní haly do konkursní podstaty, tak v době jejich obhlídky. Až poté, co v roce 2005 obdržela sdělení od (nájemců) ZV - L. Vsetín, a. s. a ZPS - S., a. s., byla schopna identifikovat skutečný subjekt (příjemce) bezdůvodného obohacení a skutečnou výši předmětu bezdůvodného obohacení.

Dovolatelka dále uvádí, že do pravomocného ukončení sporu o vyloučení výrobní haly z konkursní podstaty (tj. do 16. července 2004) jí zákon o konkursu o vyrovnání neumožňoval s tímto majetkem nakládat ve stejném rozsahu, jako by byl jeho vlastníkem úpadce, tedy ani uplatňovat jakékoliv nároky na vydání bezdůvodného obohacení po vlastníku majetku.

Konečně, s ohledem na „způsob popření její pohledávky“, dovolatelka namítá, že podle R 76/2002 umožňuje popření pravosti pohledávky soudu ve sporu o určení pravosti pohledávky zkoumat pouze základ nároku, nikoli již jeho výši nebo pořadí.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání namítá, že tvrzení dovolatelky o počátku běhu subjektivní promlčecí doby až v roce 2005 nemá oporu v provedeném dokazování. Z něho naopak vyplývá, že žalovaná byla již na podzim roku 2001 seznámena s tím, že výrobní halu užívá žalovaný a současně jsou v objektu i nájemníci. Žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako zjevně bezdůvodné.

Zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. ledna 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod. 1 a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání též občanský soudní řád, oba předpisy ve znění účinném do 31. prosince 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Dovolání žalobkyně je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. a je i důvodné.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o.

s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda jsou dány dovolací důvody uplatněné dovolatelkou, a to nejprve správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

1/ K účinkům popření pravosti pohledávky.

Ve svých výhradách proti právnímu posouzení věci odvolacím soudem dovolatelka předně argumentuje tím, že ve vyrovnacím řízení byla popřena jen pravost pohledávky, z čehož s odkazem na R 76/2002 dovozuje, že ve sporu o určení pravosti pohledávky lze zkoumat pouze základ nároku, nikoli však již jeho výši.

Nejvyšší soud nemá ani nyní důvod odchylovat se od závěrů formulovaných v R 76/2002. Dovolatelka však přehlédla, že na výklad tam podaný k účinkům popěrných úkonů Nejvyšší soud navázal v rozsudku ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 1206/2009, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročník 2012, pod číslem 54.

V něm formuloval a odůvodnil závěr, že popření pravosti pohledávky (tj. pouze jejího základu) soudu nebrání, aby - zjistí-li, že základ nároku je dán (poměřováno důvody popření) pouze u části pohledávky a u části již nikoliv - vyhověl žalobě o určení pravosti pohledávky pouze zčásti a ve zbytku žalobu zamítl.

Ukáže-li se popření pravosti jako opodstatněné (pouze) ve vztahu k části pohledávky, musí soud zamítnout žalobu o určení pravosti této části pohledávky. Tyto závěry Nejvyšší soud v označeném rozsudku zformuloval ve věci, kde důvodem popření pravosti pohledávky bylo, že žalobce pohledávku postoupil zcela jiné osobě (a kde odvolací soud dovodil, že část pohledávky nebyla předmětem postoupení). Tamtéž dodal, že stejná situace nastane, je-li namítán zánik přihlášené pohledávky v důsledku jejího započtení a v průběhu incidenčního řízení vyjde najevo, že započtena byla pouze část přihlášené pohledávky.

Uvedené závěry se plně prosadí i tehdy, je-li namítáno promlčení přihlášené pohledávky, avšak v průběhu incidenčního sporu vyjde najevo, že promlčena je pouze část přihlášené pohledávky. Stejně tak i v případě, kdy věřitel uplatňuje pohledávku, jejíž vznik se váže k určitému období, přičemž soud dospěje k závěru, že nárok vznikl pouze za část vymezeného období. Ani v těchto případech skutečnost, že byla popřena pouze pravost pohledávky, nebrání tomu, aby soud v příslušném rozsahu žalobu na určení pravosti pohledávky částečně zamítl. Dovodí-li totiž, že pohledávka přihlašovatelí náleží (či není promlčena) jen za určité období, pak tím ve skutečnosti neposuzuje výši pohledávky, nýbrž její pravost. Podstatné opět je, že důvod, pro který bylo možné popřít pravost pohledávky jako celku, se prosadil byť i jen zčásti.

Tuto právní otázku tedy odvolací soud posoudil správně.

2/ K povaze nároku na vydání bezdůvodného obohacení.

Další dovolací námitkou, podle níž před pravomocným skončením excindačního sporu nebyla oprávněna požadovat po žalovaném vydání bezdůvodného obohacení za to, že (bez právního důvodu) užíval výrobní halu, dovolatelka zpochybnila správnost závěru odvolacího soudu o tom, kdy správci konkursní podstaty vzniká vůči vlastníku věci právo na vydání bezdůvodného obohacení.

V posuzování podmínek, při jejichž splnění vzniká správci konkursní podstaty oprávnění požadovat po vlastníku vydání bezdůvodného obohacení za užívání věci, která byla sepsána do konkursní

podstaty, je napadené rozhodnutí v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a/ věty první ZKV má prohlášení konkursu na majetek dlužníka mimo jiné i ten účinek, že oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce.

Podle ustanovení § 18 ZKV jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo osoba, jíž k tomu dal správce souhlas (odstavec 3). Kdo má věc náležející do podstaty, je povinen to oznámit správci, jakmile se dozví o prohlášení konkursu, a musí umožnit správci, aby věc mohl prohlédnout, ocenit, zapsat do soupisu a zpeněžit; na výzvu správce je povinen věc i vydat; jinak odpovídá za škodu tím vzniklou.

V této podobě platila citovaná ustanovení již v době prohlášení konkursu na majetek úpadce a později nedoznala změn.

V rozsudku ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 3233/2007, formuloval Nejvyšší soud závěr, od kterého nevidí důvodu se odchýlit ani v této věci a podle něhož, je-li do konkursní podstaty sepsán majetek, jenž zůstal ve vlastnictví třetí osoby, nepojí se možnost správce konkursní podstaty domáhat se po této osobě peněžité náhrady za užívání takového majetku (ať již ve formě bezdůvodného obohacení nebo jiného typu nároku) bez dalšího s vlastním soupisem majetku, nýbrž až se skutečnostmi, jež mohou vzejít z postupu podle § 18 odst. 4 ZKV.

K tomu Nejvyšší soud dodal v rozsudku ze dne 8. června 2011, sp. zn. 28 Cdo 924/2011, že nevyužije-li správce konkursní podstaty svého oprávnění žádat vlastníka věci sepsané do konkursní podstaty o její předání, nelze dovozovat, že by vlastník věci ztratil oprávnění ji užívat.

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci odvolacím soudem, který vyšel z toho, že ke vzniku nároku žalobkyně domáhat se po žalovaném peněžité náhrady za užívání výrobní haly (která byla v jeho vlastnictví), postačí vlastní soupis tohoto majetku do konkursní podstaty úpadce, není správné. Odvolací soud, veden jiným právním názorem, se ve skutkové rovině již nezabýval tím, zda žalobkyně v době, za kterou žádá vydání bezdůvodného obohacení (nutno přitom zdůraznit, že předmětem dovolacího řízení je nárok na vydání bezdůvodného obohacení za užívání výrobní haly žalovaným za dobu od 3. září 2001 do 10. července 2003), využila svého oprávnění dle § 18 odst. 4 ZKV a požadovala po žalovaném vydání výrobní haly do konkursní podstaty, ač jde o skutečnosti pro věc rozhodné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu zrušil v napadeném rozsahu, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), tedy s výjimkou třetího výroku napadeného rozhodnutí, a potud vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)